

**AUTOMAT PARSING OF AUDIO RECORDINGS.
TESTING CHILDREN WITH DYSLALIA.
-THEORETICAL BACKGROUND-**

Ovidiu-Andrei SCHIPOR¹, Titus-Marian NESTOR²

*Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
Str. Universității nr.9, 720225, Suceava, Romania
¹schipor@eed.usv.ro, ²mnestor@stud.usv.ro*

**AUTOMAT PARSING OF AUDIO RECORDINGS.
TESTING CHILDREN WITH DYSLALIA.
-THEORETICAL BACKGROUND-**

Abstract *In this paper we present our researches regarding automat parsing of audio recordings. These recordings are obtained from children with dyslalia and are necessary for an accurate identification of speech problems. We develop the ADM algorithm and we analyze the complexity of this solution.*

The main objectives of this task are:

- *recording 120 children (60 with correct pronunciation and 60 with dyslalia)*
- *we must permit different audio environments during recording (some phonemes will be used for training a real time recognition system)*
- *the cost of recording devices and the children's impact must be minimized*
- *after recording is necessary to split the stream into phonemes*
- *the speech therapist's voice must be ignored*

We utilize a digital voice recorder in High Quality mode and with VCVA (Variable Control Voice Actuator) activated. The record format is IMA-ADPCM, 16KHz and 4bits (16 bits PCM). A microphone was placed at 10 cm from mouth in order to minimize environment noise.

A software set of classes (C#) was created for handling audio stream (read, conversion between different format, write).

We also propose an original solution for placing markers in audio stream. These markers are needed for a correct parsing of full recording.

Keywords *automat parsing, ADPCM, speech therapy, dyslalia, phoneme recording.*

1. Codificarea IMA-ADPCM a semnalului vocal

Pe baza tehnicii PCM (Pulse Code Modulation – Modulația în cod a impulsurilor) s-au dezvoltat mai multe tehnici de compresie digitală. O primă abordare presupune codificarea doar a diferenței dintre două eșantioane consecutive și nu a valorilor lor absolute. Această

codificare se numește DPCM (Differential Pulse Code Modulation) și permite o reducere la jumătate a lățimii canalului necesar la transmisie pentru o aceeași calitate a semnalului.

Pentru a obține un factor superior de compresie s-a apelat la eliminarea mai puternică a redundanței în sensul utilizării corelației dintre mai multe eșantioane. Tehnica ADPCM (Adaptative DPCM) codifică diferența dintre eșantionul real (obținut efectiv la intrare) și un eșantion virtual, estimat pe baza eșantioanelor anterioare.

Termenul de “Adaptiv” corespunde unui calcul dinamic al funcției de autocorelație (predicției) într-o fereastră (pe baza unui anumit număr de eșantioane anterioare eșantionului curent). Coeficienții funcției predictor se ajustează (adaptează) permanent obținându-se un factor de compresie de 4:1 (cu păstrarea raportului semnal/zgomot). De remarcat că atunci când funcția de predicție se bazează doar pe eșantionul anterior și coeficientul utilizat este 1, atunci DPCM devine un caz particular al ADPCM [1].

Există mai multe versiuni de ADPCM, integrate nativ în sistemele de operare actuale. Sub sistemul de operare Windows, fișierele ce conțin sunete în codificările PCM, DPCM, IMA-ADPCM, Microsoft-ADPCM sunt în formatul WAV. În antetul acestuia se specifică parametrii efectivi ai înregistrării (frecvența de eșantionare, mărimea eșantioanelor, numărul de canale, tipul codec-ului necesar) [2].

În cazul tehnicii ADPCM se utilizează doar 4 biți pe eșantion în condițiile unei reduceri neesențiale a calității cel puțin în domeniul înregistrării de voce. Cu cât frecvența semnalului este mai redusă cu atât rezultatele oferite de ADPCM sunt mai bune. În cazul semnalului vocal, ponderea cea mai mare din energia codificată se află în fracțiunile de joasă frecvență. Aceste fracțiuni comportă deci variații relativ lente ceea ce permite aplicarea cu pierdere minimă de informație a compresiei ADPCM [3].

În ceea ce privește nivelul de zgomot, reducerea numărului de biți utilizați determină implicit creșterea acestuia. Având în vedere însă că biții au o pondere variabilă (în cazul unui semnal puternic au o pondere mai mare iar în cazul unui semnal mai slab au o pondere mai mică) zgomotul este direct proporțional cu nivelul semnalului util astfel încât SNR (Signal to Noise Ratio) se păstrează în limite rezonabile (sub -36dB)[4].

IMA (Interactive Multimedia Association) a dezvoltat propria schemă de codificare ADPCM considerată în general mai rapidă decât cea dezvoltată de Microsoft.

2. Metodologia de înregistrare

Cercetarea se referă la înregistrarea a 120 de copii (60 cu dislalie și 60 cu pronunție corectă). Fiecare copil a pronunțat reflectat (după logoped) 125 de foneme corespunzătoare celor 5 sunete studiate. Aparatura folosită a fost reprezentată de un reportofon digital Olympus VN-960PC în modul High Quality, cu VCVA (Variable Control Voice Actuator) activat și sensibilitate scăzută a microfonului. Formatul de înregistrare este IMA – ADPCM, un singur canal, cu frecvența de eșantionare de 16kHz (eșantioane pe secundă) și cuantizarea pe 4 biți (echivalent cu 16 biți PCM)[6].

Înregistrarea nu s-a realizat într-un spațiu izolat fonic deoarece metodologia pusă la punct în cadrul acestei cercetări trebuie să fie suficient de robustă pentru a fi aplicată în condiții obișnuite (domiciliul logopatului). Pentru a reduce influența zgomotului existent în încăperea s-a utilizat un microfon de dimensiuni reduse amplasat pe gulerul copilului, centrat în raport cu zona frontală, conectat la intrarea corespunzătoare a reportofonului. Amplasarea la o distanță foarte redusă (aproximativ 10 cm de cavitatea bucală) a necesitat stabilirea la nivel scăzut a sensibilității microfonului.

Pentru a permite înregistrarea doar a fonemelor spuse de copil, s-a recurs la o extensie a reportofonului digital în sensul conectării unui întrerupător normal închis în paralel cu microfonul. În mod normal (**starea 1 – S1**) întrerupătorul nu este apăsat, microfonul este

scurtcircuitat și nu transmite nimic reportofonului (exact ca în condițiile unei liniști depline). După aproximativ o secundă, intră în funcțiune sistemul VCVA care oprește efectiv și înregistrarea (**starea 2 – S2**). În momentul în care se dorește înregistrarea logopatului se acționează și se ține apăsat întrerupătorul. Aceasta determină deschiderea contactului, apariția unei impedențe infinite în paralel cu microfonul și deci direcționarea semnalului de la microfon către reportofon (**starea 3 – S3**). Imediat după ce fonemul a fost pronunțat, logopedul eliberează întrerupătorul și se revine la starea inițială. În acest fel, înregistrarea va conține exclusiv fonemele dorite a fi înregistrate separate de zone de „liniște” în general mai mari de o secundă. Schematic, stările pot fi modelate cu ajutorul următorului graf.

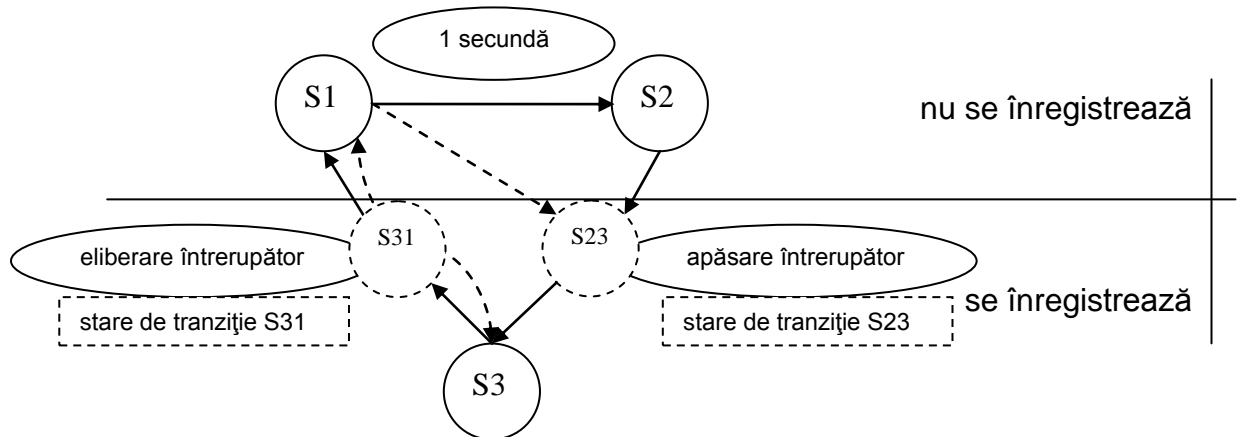

Figura 1. Graful stărilor în cazul înregistrării fonemelor

Așa cum este prezentat și în figură, apar două stări intermediare (stările **S23** și **S31**) aflate tot în domeniul „vizibil” al înregistrării. Aceste stări tranzitorii, cu durata de aproximativ 13 milisecunde, au un aspect specific relativ ușor identificabil în stream-ul de analizat. Ele îndeplinesc astfel rolul de veritabili marcatori (delimitatori, separatori) ai fonemelor înregistrate.

În graficul prezentat se pot identifica încă două drumuri (marcate punctat) mai puțin importante în procesul de analiză a stream-ului audio:

- drumul **S1-S23** - dacă acționarea butonului se realizează înainte de intrarea în regim VCVA;
- drumul **S3-S1-S3** (fără trecere prin **S31**) - dacă intrarea în mod VCVA se realizează ca urmare a pauzei în pronunție a copilului și nu ca urmare a eliberării întrerupătorului.

3. Parametrii specifici ai marcatorelor

Marcatorii corespunzători stărilor de tranziție **S23** și **S31** au forme specifice ceea ce permite identificarea lor și implicit separarea fonemelor. Aceste stări de tranziție apar ca urmare a răspunsului sistemului la un semnal tip treaptă [7]. Figura următoare prezintă imaginea unui asemenea marcator. Se identifică trei faze, primele două de amplitudini mari și separate printr-o schimbare bruscă de semn și ultima caracterizată printr-o scădere logaritmică spre valoarea 0.

Parametrii specifici ai unui marcator sunt:

- **A₁** – amplitudinea medie a semnalului în prima fază a tranziției ($0.8 \cdot \max \approx 26.000$);
- **A₂** – amplitudinea medie a semnalului în a doua fază a tranziției ($0.7 \cdot \max \approx 23.000$);
- **T₁, T₂** – timpii cât durează acțiunea primele două faze (40 eşantioane $\approx 3ms$);

- T_r – timpul de reglare (durata stării de tranziție) considerat până la intrarea amplitudinii în intervalul +/- 5% (140 eșantioane \approx 13ms).

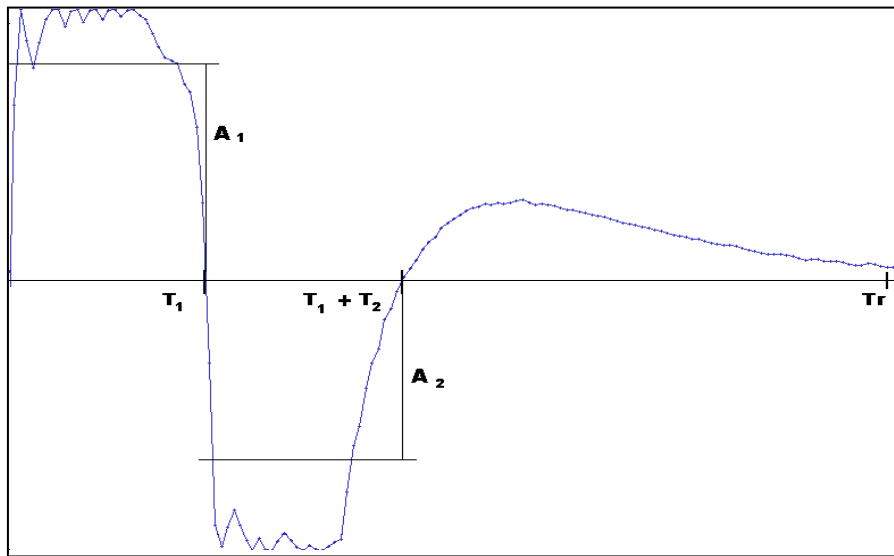

Figura 2. Stare de tranziție (marcator)

Valorile precizate sunt obținute în urma analizei statistice a peste 1000 de marcatori. Fiecare fonem este separat de următorul printr-o secvență **S31-S1-(S2)-S23** adică printr-o secvență **marcator – liniște - marcator**. Astfel, separarea fonemelor poate fi realizată fără probleme de îndată ce se pune la punct un algoritm de detecție a marcatorelor.

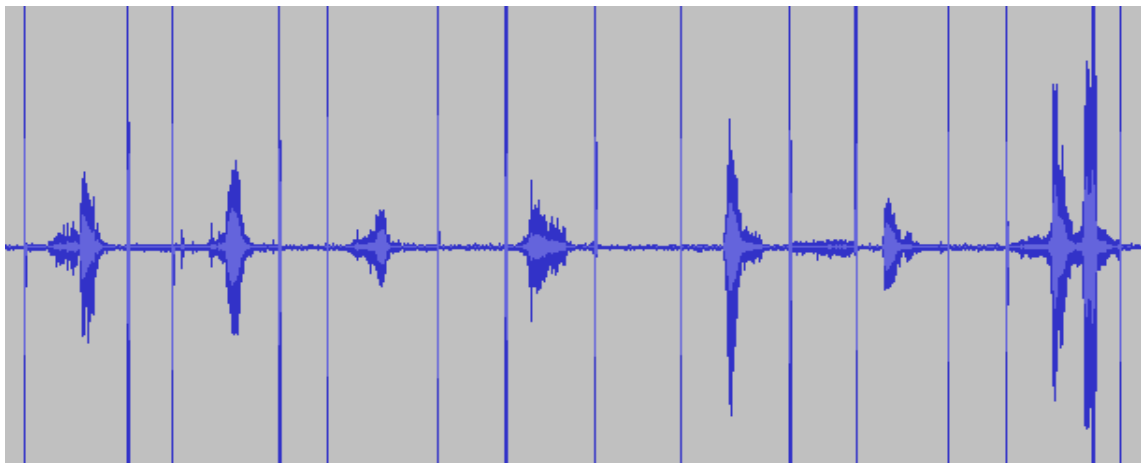

Figura 3. Foneme separate prin marcatori

4. Algoritm de detecție a marcatorelor

Algoritm de detecție a marcatorelor notat în continuare **ADM** își propune obținerea unui vector **M** care să conțină pozițiile de început ale marcatorelor dintr-un stream audio reprezentat printr-un vector **ST** (a cărui lungime este numărul de eșantioane). Structura algoritmului ADM este relativ simplă și se bazează pe valorile foarte mari (în valoare absolută) ale eșantioanelor în cadrul primelor două etape de tranziție precum și pe schimbarea de semn a valorii semnalului. Reprezentarea este realizată în pseudocod [8].

Se consideră următoarele variabile globale:

A - valoarea medie a esantioanelor in cadrul etapelor 1 si 2
T - timpul minim cat trebuie sa dureze cele doua etape pentru a considera zona marcator
P - procentul de esantioane peste A pentru a considera zona marcator
Tr - timpul de reglare

```
ADM (ST,M)
    int i,j=0
    pentru i=0,||ST||-T,1 executa
        daca |ST[i]|>A atunci
            daca esteMarcator(ST,i) atunci
                M[j++]=i
                i+=Tr
@     @     @     @

esteMarcator (ST,i)
    int N=0,nr_semn=0
    int semn = ST[i]>0 ? 1 : -1
    pentru i=1,T,1 executa
        daca |ST[i]|>A atunci
            N++
        @
        daca semn*ST[i] < 0 atunci
            nr_semn++
        @
    @
    daca N*100/T >= P SI nr_semn<=1 atunci
        return 1
    altfel
        return 0
@     @
```

Se apelează procedura esteMarcator doar în cazul apariției unui eşantion promițător (cu valoare superioară referinței V considerate). După identificarea unui marcator, căutarea următoarei ocurențe se realizează după numărul Tr de eşantioane (timpul mediu de reglare adică timpul cât durează un marcator complet).

Procedura esteMarcator verifică doar primele T eşantioane din zona candidat pentru marcator. Această abordare îmbunătățește simțitor performanța algoritmului (T reprezintă doar 40% din lungimea întregului marcator) fără a prejudicia procentul de reușită. Condiția necesară și suficientă pentru ca o zonă de lungime T să fie începutul unui marcator este ca ea să conțină o singură schimbare de semn și mai mult de $P\%$ eşantioane mai mari în valoare absolută decât A .

Rezultate optime (identificare peste 97%) s-au obținut cu $P=75$, $Tr=350$, $T=50$ eşantioane și $A=27000$. Un factor decisiv îl reprezintă și nivelul sonor al înregistrării care trebuie să se încadreze în limitele $\pm 0.8 \cdot \max$.

5. Analiza complexității și performanțelor algoritmului în funcție de valorile parametrilor

În continuare se utilizează următoarele notații:

$s=||S||$

$m=||M||$

$c=||C||$ – candidații la început de marcator din S

$np = P \cdot 100 / T$ – numărul de eşantioane mai mari ca V pentru ca o zonă de lungime T să fie marcator

Numărul de operații elementare ale algoritmului ADM variază în jurul valorii s care va fi considerată valoare de referință. Pentru a obține expresia matematică a numărului de operații elementare în cazul cel mai favorabil / defavorabil se pornește de la constatarea că un candidat acceptat determină o economie de $Tr-T$ operații elementare în algoritmul ADM în timp ce un candidat neacceptat determină un exces de T operații elementare.

Cazul cel mai favorabil corespunde astfel situației în care toți candidații evaluați sunt acceptați adică $m=c$. Se obține expresia:

$$T_{bestADM} = s - m (Tr-T) \quad [1]$$

Experimental se constată că există o relație de directă proporționalitate între s și m în sensul că m este o fracțiune a din s . Se deduce astfel relația:

$$T_{bestADM} = s [1 - a (Tr-T)] \quad [2]$$

Cazul cel mai defavorabil corespunde situației în care toți candidații evaluați sunt respinși adică $m=0$. Se obține expresia:

$$T_{worstADM} = s * c * T \quad [3]$$

Numărul de candidați este și el în relație de proporționalitate directă cu s în sensul că reprezintă o fracțiune b din s . Se deduce astfel relația:

$$T_{worstADM} = s^2 * b * T \quad [4]$$

Trebuie de precizat că ambii coeficienți a și b sunt puternic subunitari astfel încât, complexitatea algoritmului ADM este:

$$C_{ADM} = O(n) \quad [5]$$

De asemenea, o condiție esențială pentru reducerea candidaților neacceptați este înregistrarea eșantioanelor vocale într-un domeniu de valori situat între $\pm 0.8 * \max$.

Alegerea parametrilor T, V și P influențează puternic procentul de identificare corectă. Un T prea mare determină neacceptarea unor candidați care în realitate sunt marcatori. Pe de altă parte, o valoare prea mică poate determina acceptarea unor candidați falși (vârfuri accidentale de semnal). Parametrii V și P prezintă o discuție similară.

Experimental, s-a constatat un optim de recunoaștere (peste 97%) cu următoarele valori:

$$P=75, \quad T=50, \quad A=27000$$

La modificarea condițiilor de înregistrare (schimbarea reportofonului, microfonului sau a întrerupătorului) nu este de regula necesarea re-ajustarea acestor parametrii.

References:

- [1] – Holzinger Andreas (2005) - *Multimedia Basics Technology*, Editura Frewall Media.
- [2] – www.microsoft.com.
- [3] – Coulter Doug (2000) – *Digital Audio Processing*, Editura CMP Books.
- [4] – Clarkson Peter (2001) – *Optimal and Adaptive Signal Processing, third edition*, CRC Press.
- [5] – www.wikipedia.org.
- [6] – www.olympus.com.
- [7] – Diatcu E. (2000) – *Elemente fundamentale ale teoriei sistemelor și calculatoarelor*, Editura Hiperion XXI, București.
- [8] – Pentiuc Ștefan-Gheorghe – *Structuri de date și algoritmi fundamentali*, Editura Universității “Ștefan cel Mare”, Suceava